

УДК 339.137.2

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Х. Ковтало

*Львівський національний університет імені Івана Франка
E-mail: k_kovtalo@ukr.net*

У статті проаналізовано рівень конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації та вплив на неї чинника інноваційно-технологічного розвитку.

Ключові слова: глобалізація, конкурентоспроможність, нові технології, технологічна готовність, інновації.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Світовий досвід показує, що усталеного соціально-економічного прогресу досягають країни, які здатні формувати, ефективно реалізувати та цілеспрямовано розвивати свої конкурентні переваги. У стрімко розвиваючому ринковому середовищі пріоритети національної конкурентоспроможності постійно видозмінюються. В сучасних умовах це: технологічна готовність, інноваційність, інформаційна адекватність у взаємозв'язку із традиційною ресурсною (факторною) спроможністю та інституційним середовищем. Технологічне лідерство (для провідних країн світу) чи технологічна сумісність (для решти країн) на основі інноваційного розвитку роблять їх дійсно конкурентоспроможними.

Оцінка конкурентоспроможності національних економік у теорії і практиці міжнародного порівняльного аналізу здійснюється з використанням ресурсного, факторного, рейтингового та інших підходів, які при комплексному аналізі дають в загальному об'єктивну характеристику її рівня. Низькі позиції України у світових рейтингах, з одного боку, відображають нереалізованість національного потенціалу розвитку, а з другого – висвітлюють наявні мікро- та макроекономічні проблеми системного характеру.

Глобалізація як динамічний процес розвитку сучасної світової цивілізації включає політичну, економічну, науково-технологічну, соціальну і екологічну складові.

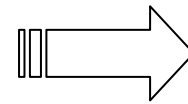
Вивченню та аналізу цього питання присвячено велику кількість наукових досліджень у світовій економічній літературі та робіт вітчизняних авторів, зокрема, А.Аслунда, М.Портера, Р.Лукаса, В.Будкіна, І.Бураковського, О.Власюка та ін. Наприклад, Майкл Портер, один із провідних сучасних дослідників цієї проблематики, відзначив соціально-економічну сутність конкурентоспроможності національної економіки як забезпечення власним громадянам високого та зростаючого рівня життя. Здатність держави це зробити, залежить від того, наскільки продуктивно використовуються національні ресурси – праця та капітал [3].

Метою дослідження є аналіз поточного стану конкурентоспроможності економіки та здійснення певних узагальнень щодо місця України у світовому просторі та визначення відповідних тенденцій.

Основні результати дослідження. Свого часу конкурентоспроможність держави значною мірою залежала від наявності трьох основних факторів виробництва - природних ресурсів, трудових ресурсів та капіталу. З розвитком виробництва і технічного прогресу, конкурентоспроможність стали визначати фактори вищого рівня - це, насамперед, інфраструктура країни, її науковий потенціал, макроекономічна стабільність, розвиненість фінансового ринку, ефективність ринку праці, конкурентоспроможність компаній, рівень освіти населення тощо. Підґрунтям узагальненої оцінки потенціалу зростання країн у середньостроковій та довгостроковій перспективі, з огляду на поточний рівень розвитку є Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI), компоненти якого згруповані в 12 складників конкурентоспроможності (рис.1). Даний індекс увібрав у себе основні новітні економічні ідеї щодо конкурентоспроможності й з урахуванням складності процесу економічного росту, бере до уваги зважене середнє значення великої кількості компонентів.

Базові вимоги

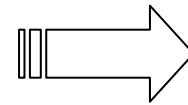
- Державні та суспільні заклади
- Інфраструктура
- Макроекономічна стабільність
- Охорона здоров'я та початкова освіта

Основа факторно-орієнтованих економік

Каталізатори (підсилювачі) ефективності

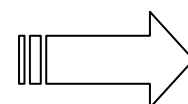
- Вища освіта та професійна підготовка
- Ефективність ринку товарів та послуг
- Ефективність ринку праці
- Розвиненість фінансового ринку
- Оснащеність новітніми технологіями
- Розмір ринку

Основа орієнтованих на ефективність економік

Фактори розвитку та інноваційного потенціалу

- Рівень розвитку бізнесу
- Інновації

Основа інноваційно-орієнтованих економік

Рис.1. Дванадцять складників конкурентоспроможності [7].

В Рейтингу Глобальної Конкурентоспроможності 2008-2009 рр. із загальним балом в 4,09 Україна посідає 72 місце із загальної кількості 134 (табл.1). У порівнянні з попереднім роком можна стверджувати, що Україна

продемонструвала малопомітний прогрес у рейтингу. Загальна оцінка конкурентоспроможності зросла на 0,11 бала (у порівнянні з 2007-2008 рр. – загальна оцінка України знизилась на 0,05 бали) [7]. В ІГК 2008-2009 рр. Україна знаходиться між країнами, що розвиваються Марокко та Філіппінами, залишивши позаду більшість країн Африки та Латинської Америки.

Якщо порівнювати з країнами Європи, то Україна продовжує значно відставати від розвинених країн ЄС–15, середня оцінка конкурентоспроможності яких дорівнює 5,06 бала і відповідає 16 місцю в рейтингу ІГК. Позитивним моментом є скорочення розриву з країнами ЄС – 12, які з середнім балом 4,29 розмістились на 49-му місці у рейтингу. Це свідчить про те, що за минулий рік рівень конкурентоспроможності економіки України зміг наблизитись до рівня країн Центральної та Східної Європи.

Таблиця 1. Медіанний рейтинг ІГК за групами країн, у 2007-2008 та 2008-2009 рр.*

Група країн	ІГК 2008-2009 Рейтинг	Бал	ІГК 2007-2008 Рейтинг
ЄС – 15	16	5,06	18
ОЕСР	18,5	4,98	19,5
ЄС – 27	33	4,72	33
Близький Схід та Північна Африка	43	4,26	46
ЄС – 12	49	4,29	49
Україна	72	4,09	73
Латинська Америка та Кариби	83,5	3,92	83,5
СНД	90	3,87	90

**Звіт про Конкурентоспроможність України 2009.*

Складова, за якою Україна продемонструвала найбільший прогрес в ІГК 2008-2009 рр. – це технологічна готовність. У порівнянні з минулим роком позиції країни в рейтингу по даній компоненті зміцнились відразу на 23 пункти, що перемістило Україну на 65 місце та дозволило вийти на провідне місце серед країн СНД, випередивши Російську Федерацію та Азербайджан. В окремих галузях (наприклад, металургії) розпочалися програми реструктуризації, і як наслідок, підприємства почали більш активно застосовувати нові технологічні розробки. В цілому структура промислового виробництва, яка визначає рівень економічного росту, залишається неефективною, а отже не сприяє формуванню конкурентоспроможності економіки, потребує модернізації, котра направлена на формування кардинально нової конфігурації економіки, основаної на принципово нових, системних факторах економічного розвитку. Основою її повинні стати науково-технологічний прогрес, інформаційно-комунікаційні технології, інноваційна активність, інтелектуальний потенціал.

Окрім того, під впливом вступу до СОТ Україні вдалось поліпшити законодавство у сфері комп'ютерних та інформаційних технологій. Та все ж таки,

необхідно швидкими темпами розвивати високотехнологічні галузі на основі запозичення технологій та фінансування вітчизняних НДДКР в цих галузях.

У 2008-2009 рр. склалось відносно сприятливе середовище для інновацій. За даною складовою країна посідає 52 місце, що перевищує рейтинг у групі ЄС – 12 (56,5), зокрема таких країн як Словачька Республіка, Польща, Румунія, Литва, Латвія і Болгарія. Конкурентні переваги України по даній компоненті визначаються рядом факторів. Це, перш за все, висока здатність компаній до виробництва інновацій (31 місце). При цьому за останнє десятиріччя здатність компаній до інновацій значно покращилася (рис.2). Готовність до впровадження інновацій підкріплюється наявністю висококваліфікованих вчених та інженерів, підвищеним рівнем співпраці між бізнесом та університетами в рамках наукових досліджень і прикладних розробок. Створюються передумови підвищення сприйнятливості до передових технологій, переливу капіталу між науковою та виробничою сферами, прискорення впровадження інновацій.

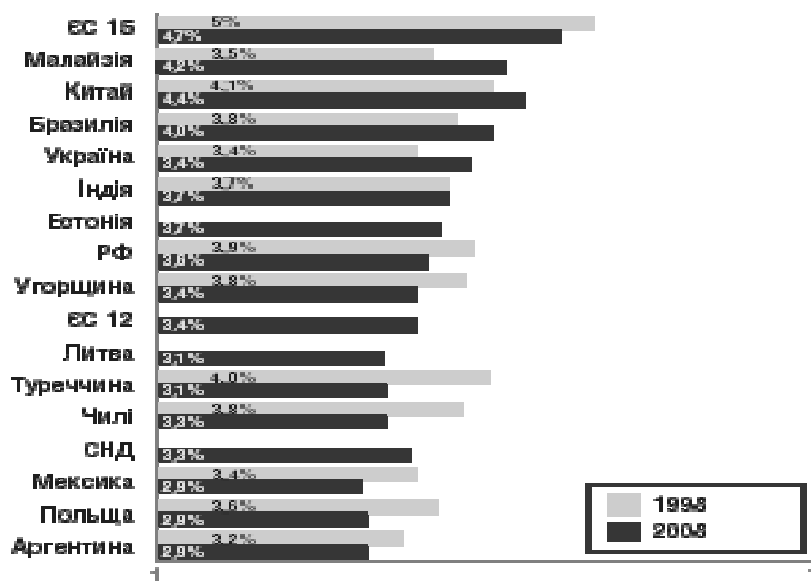

Рис.2. Здатність компаній до інновацій по окремих країнах та регіонах, 1998-2008 рр. [7]

Вкрай важливим питанням є також - розширення регіональної складової інноваційної сфери, оскільки суттєвим чинником підвищення конкурентоспроможності економіки залишається можливість усіх регіонів країни генерувати та впроваджувати інновації. Відзначимо, що в Україні диспропорційність розвитку регіонів проявляється і в інноваційній діяльності, на сьогоднішній день більше 70% усіх проектів технологічних парків виконується підприємствами трьох міст – Києва, Харкова та Донецька [4].

Найбільший регрес у порівнянні з попереднім роком спостерігався за складником «Макроекономічна стабільність», посівши 91 місце та втративши 9 позицій у рейтингу. За показниками макроекономічної стабільності Україна займає одне з останніх місць серед країн ЄС-12 (виняток Угорщина) та СНД

(виняток Киргизька Республіка і Таджикистан) (рис.3). Основним фактором погіршення макроекономічної ситуації в Україні, як і в багатьох країнах світу, стала інфляція, зростання якої постійно набирає обертів. П'ятий рік поспіль (2004р. – 112,3%, 2005р. – 110,3%, 2006р. – 111,6%, 2007р. – 116,6%, 2008р. – 122,3% [9]) інфляція трималася на високому рівні. Іншим фактором, який збільшує макроекономічні ризики, є зниження показника національних заощаджень, що стало наслідком зростаючого споживання домогосподарств і погіршення торговельного балансу. В результаті, збільшився розрив між внутрішніми заощадженнями та інвестиціями, які в переважній більшості фінансувались за рахунок зовнішніх запозичень приватного сектора, що в свою чергу збільшило вразливість економіки до коливань на світових фінансових ринках.

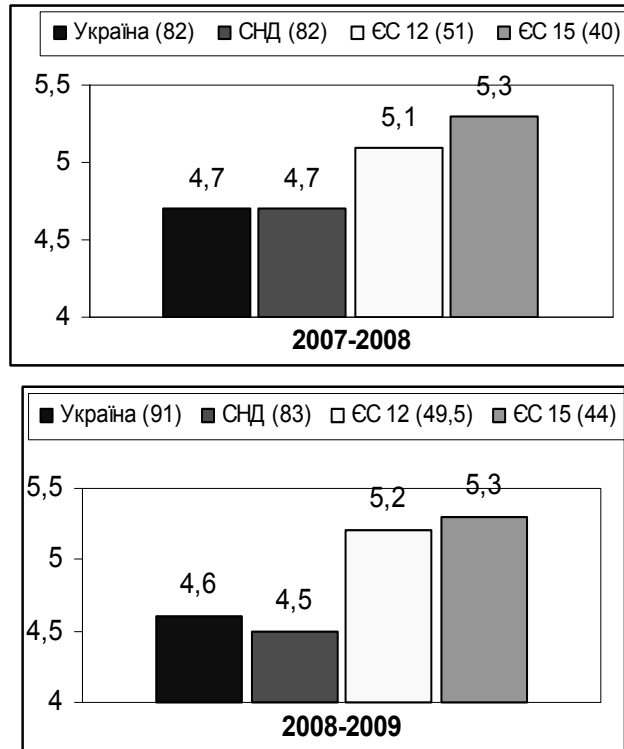

Рис.3. Складник «Макроекономічна стабільність», результати для України та окремих регіонів світу (2007-2009 рр.) [7]

Однак, можна виділити і ряд позитивних факторів, які сприяють зміцненню макроекономічної стабільності. Україна займає сильні конкурентні позиції в рейтингу (18 місце) за величиною сукупного державного боргу, який є значно нижчим, ніж у більшості країн ЄС-12 (виняток Естонія та Латвія) та СНД (за винятком країн, що одержували надприбутки від експорту вуглеводів – Російської Федерації, Казахстану та Азербайджану)[7].

Першоосною у формування заходів захисту внутрішньої конкурентоспроможності національних виробників повинні стати фактори на

міжнародному рівні. Якісно та кількісно новий економічний імпульс отримує національна економіка в умовах зростання інтернаціоналізації економічних відносин.

Висновки. Здійснений аналіз показує, що технологічний чинник в багатьох аспектах обумовлює характер і результати змагань національних економік за провідне місце у світовому рейтингу розвиненості та соціально-економічне процвітання цих країн. На сьогодні в умовах міжнародної конкуренції для України необхідно здійснити політику мобілізації науково-технологічного потенціалу для забезпечення ефективного розвитку національної економіки.

Підвищення конкурентоспроможності економіки можливе при активній діяльності держави, яка встановлює «правила гри» у ринкових відносинах.

Література

1. Галабурда М.К. Методологія аналізу конкурентоспроможності національної економіки // Вчені записки. – 2009. - №11. – С.14-19.
2. Бужимська К.О. Модернізація економіки: технологічно-структурний аспект // Вісник ЖДТУ. – 2009. - №3. – С.214-217.
3. Розгон І.В. Сучасні чинники впливу на конкурентоспроможність економіки // Економіка та держава. – 2009. - №10. – С.30-31.
4. Федулова Л.І. Державна політика в національній інноваційній системі: стабільність зберігається // Актуальні проблеми економіки. – 2008. - №4. – С.90-103.
5. Федулова Л.І. Україна в міжнародних рейтингових оцінках: чинник інноваційно-технологічного розвитку // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №5. – С.39-53.
6. Фукс А.Е. Оцінка технологічного розвитку економіки України // Вчені записки. – 2009. - №11. – С.32-35.
7. Звіт про Конкурентоспроможність України 2009. Назустріч економічному зростанню та процвітання. – К.: Фонд «Ефективне управління». – 2009. – 230 с.
8. The Global Competitiveness Report 2008-2009. World Economic Forum, 2008. Режим доступу: [www.weforum.org/gcr].
9. Державний комітет статистики України. Режим доступу: [www.ukrstat.gov.ua]

EVALUATION OF COMPETITIVENESS OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Khrystyna Kovtalo

Ivan Franko National University of Lviv

E-mail: k_kovtalo@ukr.net

The article analyzes the competitiveness of national economy under globalization and the influence of factors of innovation and technological development.

Keywords: globalization, competitiveness, new technologies, technological readiness, innovations.

**ОЦЕНКА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ В
УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ****Кристина Ковтало***Львовский национальный университет имени Ивана Франко**E-mail: k_kovtalo@ukr.net*

В статье проанализирован уровень конкурентоспособности национальной экономики в условиях глобализации и влияние на нее фактора инновационно-технологического развития.

Ключевые слова: глобализация, конкурентоспособность, новые технологии, технологическая готовность, инновации.